

ชื่อเรื่อง รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัย ประมวล เกตุรา

ปริญญา ปร.ค. (ยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค)

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร. ชาตรี ศิริสวัสดิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ดร. ศักดิ์พงศ์ หอมหวล

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2553

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด 3) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ประชากร คือ หมู่บ้านในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,466 หมู่บ้าน และใช้วิธีการกำหนดตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง 345 หมู่บ้าน โดยพิจารณาคัดเลือกผู้นำหมู่บ้านละ 5 คน คำนวณตามสัดส่วนแยกหมู่บ้านออกเป็น 3 อันดับ คือ หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 1 หมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 2 และหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 3 ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชาวบ้าน ผู้กำหนดนโยบาย และนักวิชาการ จำนวน 15 คน และระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนผู้นำครอบครัว จำนวน 10 ครอบครัว โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้สมัครใจในหมู่บ้าน และมีจิตอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่องจากครอบครัวละ 1 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมี 6 ขั้นตอน และใช้ควบคู่กับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระดับชุมชน 18 กิจกรรมย่อย เครื่องมือการวิจัย ระยะที่ 1 ได้แก่ แบบสอบถาม ส่วนเครื่องมือการวิจัยระยะที่ 2 ถึงระยะที่ 3 ได้แก่ แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จ แบบสอบถามความพึงพอใจในการดำเนินงาน แบบบันทึกการปฏิบัติ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์ จัดกระทำข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนการจัดกระทำข้อมูลเชิงคุณภาพตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลโดยใช้การตรวจแบบสามเส้า แล้วนำมาพรรณนาวิเคราะห์

### ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการพึ่งตนเองของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด มี 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติ ปรากฏว่า ด้านการเรียนรู้ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเมื่อนำเสนอผลการศึกษากับข้อมูลแก่ชุมชนเป้าหมายในตำบล โนนสว่าง จำนวน 12 หมู่บ้าน พบว่า บ้านหนองสิม สนใจที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัย และเลือกประเด็นการเรียนรู้เป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งตนเองครั้งนี้

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถการพึ่งตนเองของชุมชน พบว่า ปัจจัยหลักในการพึ่งตนเองของชุมชนส่วนใหญ่ชุมชนมีการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถการพึ่งตนเอง โดยการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 18 กิจกรรมย่อย รูปแบบการพัฒนา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมชุมชน 2) สร้างแรงจูงใจส่งเสริมการมีส่วนร่วม 3) ค้นหาปัญหาและจัดทำแผน 4) นำแผนไปปฏิบัติและพัฒนา 5) ประเมินผลตามตัวชี้วัด และ 6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประมวลผล และส่วนที่ 2 คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 18 กิจกรรมย่อย ซึ่งมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องระหว่างการวิจัยปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ถือเป็นรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถการพึ่งตนเองของชุมชนชั่วคราว และจัดพิมพ์เป็นคู่มือในการทดลองการวิจัย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถการพึ่งตนเอง พบว่า ตัวแทนนักวิจัยชาวบ้านทั้ง 10 คน (ครอบครัว) โดยรวมมีความพึงพอใจในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ผลการประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 2) ด้านสังคม/ครอบครัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 4) ด้านวิถีชีวิต/วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.50 และ 5) ด้านสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี คือ 4.30

**Title :** A Development Model of Self-Reliance People in Roi-Et Province

**Author :** Mr. Pramuan Petra

**Degree :** Ph.D. (Regional Development Strategies)

**Advisors :** Dr. Chatri Siriswat

Chairman

Dr. Sakpong Homhuan

Committee

**RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2010**

### **ABSTRACT**

The objectives of this research were to analyze situations of self-reliance of people at a community level in Roi-Et province, to design a model of self-reliance development for the people in communities in Roi-Et, and to try the model out. The research methodology consisted of 3 phases: Phase 1 emphasized on a contextual analysis of the self-reliance in Roi-Et province. from 345 villages of 2466 villages in Roi-Et province which the villages were classified into 3 levels of the developmental requirement: accelerated-development level 1, accelerated-development level 2 and accelerated-development level3. The subjects were selected by Taro Yamane method. The subjects of phase 2 were 15 participants consisting of local philosophers, policy makers and academicians. The subjects of phase 3 were 10 family leaders as volunteers participating in the project. The research methodology was a participatory action research focusing on research and development. The research consisted of 6 phases with 18 lesson plans of learning activities for people in communities. The research instrument of phase 1 was a questionnaire. The research instruments of phase 2-3 were an assessment form of success, a questionnaire and an observation form. The data were collected by a questionnaire and analyze by computer program. The validity of data was assessed by triangulation method. The research statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation.

Results of the research were as follows:

1. The research results showed that 5 areas of the self-reliance of people in Roi-Et

province were mind, society, economy, learning and natural resource. All five areas of the self-reliance were not qualified accordance with the standard criteria. The results were presented to the target groups from 12 villages at a meeting in Non Sawang sub-district. As a result, the representatives of Ban Nong Sim were interested in participating in the self-reliance development project focusing on a learning strategy for the self-reliance development.

2. Regarding the model design, workshop and group discussion techniques were employed for a conceptual framework of the self-reliance development, and the framework was adopted from experts in 3 fields consisting of local philosophers, policy makers and academicians. The research framework, 18 learning activities and lesson plans were assessed by thesis advisors. The model of the self-reliance development was divided into 2 parts. 1) A participatory action research consisted of 6 steps: 1) community preparation, 2) enhancing motivation, 3) problem analysis and planning, 4) tryout of plan and development, 5) evaluation, and 6) data management. 2) Eighteen lesson plans were assessed by 5 experts, and the finding indicated that the average level of the lesson plans regarding the appropriateness was high.

3. The result indicated that the model was appropriate and practical regarding implementation of the model for self-reliance development of the people in community in Roi-Et province. The finding indicated that the average level of the satisfaction of ten family leaders with the model was high ( $\bar{X} = 4.20$ ). Regarding the success indicators, it was found that the average level of the success was high ( $\bar{X} = 4.30$ ). Four high-level areas of the success were economy ( $\bar{X} = 4.10$ ), society/family ( $\bar{X} = 4.34$ ), natural resource and environment ( $\bar{X} = 4.12$ ), lifestyle/culture and local wisdom ( $\bar{X} = 4.50$ ), and health ( $\bar{X} = 4.30$ ).